

Alkon yksinoikeusjärjestelmä vähentää alkoholihaittoja ja on siksi säilytettävä

MITÄ?

Yksinoikeusjärjestelmä vähentää tehokkaasti alkoholin kulutusta ja haittoja

Suomen alkoholilaissa on säädetty yli 5,5 prosenttisten alkoholijuomien vähittäismyynnin yksinoikeusjärjestelmä, jota hoitaa valtion alkoholiyhtiö Alko oy. Yksinoikeusjärjestelmän tavoitteena on vähentää ja ehkäistä alkoholihaittoja.

Yksinoikeusjärjestelmä on tieteellisen tutkimusnäytön perusteella vaikuttava ja muun muassa Maailman terveysjärjestö WHO:n suosittelema keino vähentää koko väestön alkoholinkäyttöä ja samalla alkoholihaittoja.

Yksinoikeusjärjestelmä rajoittaa tehokkaasti alkoholin saatavuutta eli myyntipaikkojen lukumäärää ja hillitsee hintakilpailua, markkinointia ja muuta myynninedistämistä. Tästä syystä se on väestön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta vastuullisin tapa järjestää alkoholin vähittäismyynti.

MIKSI?

Alkon yksinoikeusjärjestelmän purkaminen lisäisi merkittävästi alkoholin saatavuutta ja haittoja

Kansainvälisen tutkijaryhmän arvion mukaan alkoholinkulutus lisääntyisi Suomessa yhdeksällä prosentilla ja alkoholikuolleisuus 14 prosentilla, mikäli yksinoikeusjärjestelmästä luovuttaisiin.

Arvio sairaalahoitojen, työkyvyttömyyden ja rikollisuuden kasvusta vaihteli 13 ja 29 prosentin välillä. Alkoholin aiheuttamien haittakustannusten arvioitiin lisääntyvän 17 prosenttia (1,6 miljardista 1,9 miljardiin euroon).

Jo nyt alkoholin vuoksi Suomessa kuolee yli 2 000 ihmistä vuodessa, ja erilaisia muita haittoja on moninkertaisesti. Inhimillisten kärsimysten lisäksi alkoholin aiheuttama sairastavuus ja työkyvyttömyys lisäävät myös kestävyysvajetta.

MITEN?

Käytännössä markkinointislogan ”Viinit ruokakauppoihin” kaataisi Alkon yksinoikeusjärjestelmän

Yksinoikeusjärjestelmän purkaminen Suomessa lisäisi yli 5,5-prosenttisten alkoholijuomien myyntipaikkojen määrää noin 12-kertaiseksi verrattuna nykyisten Alkojen määrään.

Alkoholijuomien myyntiä elintarvikeliikkeissä ei voi erotella valmistustavan tai tuoteryhmän perusteella, vaan viinien myynti kaupoissa merkitsisi kaikkien tämän vahvuisten alkoholijuomien myynnin sallimista. Tilanne loisi vahvan kannustimen myös viinin vahvuisten juomasekoitusten valmistukselle ja myynnille ruokakaupoissa.

Vuoden 2018 alkoholilaki avasi kilpailulle kolme prosenttia Alkon myynnistä, mutta alle 15-prosenttisten alkoholijuomien myynti elintarvikeliikkeissä avasi siitä kilpailulle jopa 75 prosenttia.

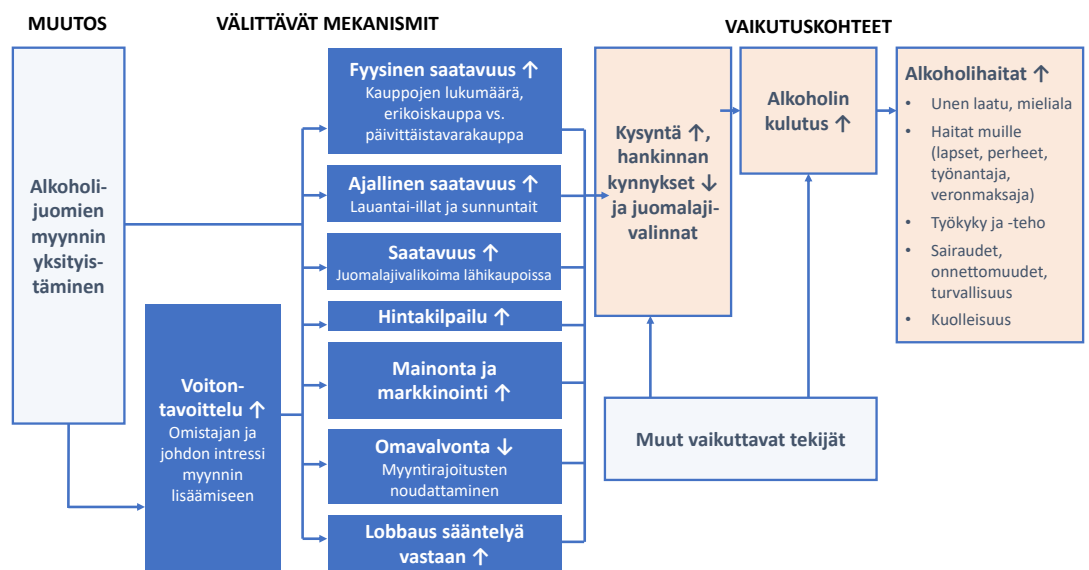
Jos suurin osa Alkon tuotteista olisi myynnissä myös elintarvikeliikkeissä, ei palvelevia erikoiskauppoja olisi mahdollista enää ylläpitää maan kattavasti ja yksinoikeusjärjestelmä menettäisi olemassaolon oikeutuksensa.

Alkoholihaitat koskevat koko väestöä – eivät ainoastaan ongelmakäyttäjiä

Alkon yksinoikeusaseman purkaminen lisäisi koko väestön alkoholin kulutusta eli kokonaiskulutusta. Kokonaiskulutuksen kasvu puolestaan lisää alkoholin ongelmakäyttäjien osuutta väestössä sekä erilaisia alkoholihaittoja väestötasolla.

Alkoholihaitat koskettavat myös läheisiä ja muita ihmisiä, ja haitoista koituu kustannuksia muun muassa työnantajille – ja lopulta meille kaikille veronmaksajina.

Vaikutusmekanismit, jotka välittävät vähittäismyynnin yksinoikeusjärjestelmän purkamista, on esitetty kuviossa. Alkoholijuomien myynnin yksityistäminen lisää alkoholin myynninedistämistä, hintakilpailua, myyntipaikkojen määrää ja muuta saatavuutta, mikä vaikuttaa juomien kysyntään ja alentaa hankinnan kynnyksiä. Tämä lisää alkoholin kulutusta ja haittoja yhteiskunnassa.

Kuvio. Mekanismit, jotka välittävät alkoholijuomien myynnin yksityistämisen vaikutusta alkoholinkulutukseen ja haittoihin. Kuviossa symboli ↑ merkitsee lisääntymistä ja symboli ↓ vähenemistä.

Alkoholi ei ole tavanomainen kulutushyödyke – Alkoa ei ohjaa voitontavoittelu

Alkolla on lainsäätöinen erityistehtävä osallistua alkoholihaittojen vähentämiseen, ja siksi se ei pyri lisäämään myyntiään.

Alkon yksinoikeusjärjestelmän säilyttäminen edistää sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävästä kehityksestä myös tulevaisuudessa. Mieli-pidetutkimusten mukaan Suomessa väestö luottaa laajasti Alkoon vastuullisena toimijana.

Lisätietoja

Alkon yksinoikeusjärjestelmä on tehokas keino ehkäistä alkoholihaittoja. THL, Tutkimuksesta tiiviisti 17/2022.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-842-2>

Yhteystiedot

Pia Mäkelä

Tutkimusprofessori

Hyvinvointivaikuttajat-osasto, pia.makela@thl.fi

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos

thl.fi | [@THLorg](https://twitter.com/THLorg)